

Õiguskantsler

Kristen Michal
minister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 15.03.2012 nr
Õiguskantsler 26.03.2012 nr 18-2/120404/1201348

Arvamus eelnõule Järelevalve eestkoste üle

Austatud minister

Pöördusite minu poole ning küsisite arvamust perekonnaseaduse (PKS) muudatuste kohta, mis peaksid lahendama praktikas eestkoste järelevalvega seoses tekkinud probleemid. Tänan võimaluse eest esitada eelnõu kohta omapoolsed seisukohad. Tutvusin eelnõuga ning toetan sellega kavandatud eesmärkide saavutamist. Pean siiski vajalikuks teha eestkostetava õiguste parima kaitse seisukohast konkreetsete eelnõus välja pakutud lahenduste kohta järgmised märkused:

1. Leian üldiselt, et praktikas tõusetunud probleemide tegelikuks põhjuseks ei pruugi alati olla mitte niivõrd seadus, vaid selle (mitte-eesmärgipärane) rakendumine. Kinnitasite ju ka ise, et 2010. aastast kehtiva perekonnaseaduse mõte ei ole kunagi olnud kohustada ausat ja kohusetundlikku eestkostjat koguma igapäevakulutuste tõendamiseks ostutšekke.¹ Kuna aga PKS § 194 lg 2 sõnastusest eeltoodu ei tulene, vaid sättes kasutatakse üksnes mõistet „kulutused“, mis on vahetult seotud mõistega „dokumentaalne tõend“, siis on mõistetav, miks on praktikas probleeme tekkinud ja miks on seadust vaja muuta.
2. Eelnõu § 1 p 1: Muudatusega kitsendatakse kohtu järelevalve algatamise pädevust ning eestkostjalt vajaliku informatsiooni küsimist tingimusega „kui kohtule saavad teatavaks asjaolud, [---]“. Mõistan küll seletuskirjas esitatud põhjendust, kuid leian, et eestkostetava õiguste ja huvide parima kaitse eesmärgil ning tõhusa kohtupoolse järelevalve tagamiseks ei ole kohtu pädevuse kitsendamine õige. Pean võimalikuks olukorda, kus kohus soovib kontrollida ennetavalt ning küsida vajalikku teavet eestkostjate käest. Seda ka siis, kui temani ei ole jõudnud konkreetseid kuritarvitamise asjaolusid. Minu hinnangul võimaldab eelnõuga soovitud konservatiivset järelevalvepraktikat kehtiva PKS § 194 lg 1, mis annab kohtule õiguse nõuda eestkostjalt igal ajal informatsiooni tema ülesannete täitmise kohta. Samuti leian, et PKS § 194 rakenduspraktikat võib olla juba mõjutanud teema ulatuslik käsitlus meedias ning erinevate osapoolte seisukohtade väljatoomine.

¹ Justiitsministeeriumi 09.03.2012 uudis „Justiitsministeerium muudab perekonnaseadust“. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.just.ee/56456>.

3. Eelnõu § 1 p 3: Märkisin oma kirja üle-eelmise punkti juures juhendavate ja selgitavate juhiste vajalikkust ning soovin siinkohal rõhutada, et pean oluliseks eestkostjate abistamist ning ühtse praktika väljakujundamist selleks ettenähtud juhiste abil. Selgitate seletuskirjas, et mõiste „tavapäraseks ülalpidamiseks tehtavad kulutused“ jääb kohtupraktika sisustada.

Minu hinnangul võiks nii mõnigi kord seadusandja tahtele vastavat rakenduspraktikat aidata kujundada nt lihtsate ja selgete soovituslike juhiste andmise või eestkostjat abistava materjali kaudu. Selleks võib olla nt soovituslik blankett koos vajalike selgitustega. Leian, et kuni kohase kohtupraktika kujundamiseni oleks kasu ka perekonnaseaduse eelnõu seletuskirjas toodu alusel lihtsa ja täpsustava juhendi koostamisest, milles oleks esitatud konkreetseid näiteid selle kohta, mida sellisteks kulutusteks lugeda ja mida mitte.²

Lisaks märgin, et kuna kõikide eestkostetavate tavapäraseks ülalpidamiskulud ei ole samasugused, peaks kohus eelnõus väljapakutud lahenduse jõustumisel ehk olukorras, kus enam tavapäraseid ülalpidamiskulutusi tõendama ei pea, siiski selgeks tegema, mida pidada konkreetse eestkostetava tavapäraseks ülalpidamiseks ja millise summamana see väljendub (nt kui psoriaasahaige kulutab haigusest johtuvalt rohkelt vett, ongi tema tavapärane veekulu võrreldes teiste isikutega oluliselt suurem). Alles pärast seda saab kohus enda jaoks välistada teatud summade kasutamise kontrollimise ning ülejäänud osas tuleb eestkostjal kulutusi tõendada ja kohtul nende kasutamist kontrollida.

Veel tõusetub küsimus sellest, kuidas tõendada olukorda, kus eestkostja pole kulutanud eestkostetava huvides tavapäraseks ülalpidamiseks minema pidavat summat. Leian, et sellises olukorras võiks kohtule jääda võimalus nõuda teatud põhjendatud juhtudel nende kulutuste tegemise tõendamist.

Palun Teil kaaluda lisaks võimalust tõendada teatud põhjendatud juhtudel kulutuste tegemist muul viisil kui vaid dokumentaalselt (nt ostud teistelt eraisikutelt).

Lõpetuseks tänan Teid veel kord minu poole pöördumise eest. Tunnustan ühtlasi Justiitsministeeriumi kiiret reaktsiooni tõusetunud probleemile lahenduse otsimisel ning eelnõu väljatöötamisel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

² Vt nt PKS § 99, sotsiaaltoetuse seaduse § 22² lg 6, tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 182 lg 2 p 1.